

Правове регулювання запобігання корупції

*Консультацію підготувала Гарматюк В.О.,
аспірантка кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

Статтею 1 Закону України «Про запобігання корупції» сказано, що корупція – це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині 1 статті.

Вказаний вище Закон розрізняє два види правопорушення корупційного спрямування: корупційне правопорушення і правопорушення, пов'язане з корупцією. За вчинення таких правопорушень, поряд з іншими видами відповідальності, може встановлюватися і кримінальна. При цьому одним із різновидів корупційного правопорушення є кримінальне корупційне правопорушення (корупційне кримінальне правопорушення).

Зважаючи на те що у теорії держави і права правопорушення за рівнем суспільної небезпеки поділяються на *злочини* і *проступки*, можна виділити такі групи кримінальних корупційних правопорушень: *корупційні злочини* і *корупційні проступки*.

Загалом корупційні злочини є конвенційними, їх існування визнається міжнародним кримінальним правом. Так, стаття 8 «Криміналізація корупції» Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. (ратифікована Україною із застереженнями і заявами 4 лютого 2004 р.) вказує на необхідність *визнати як кримінально карані такі діяння, коли вони вчиняються навмисно*.

Також, ця Конвенція передбачає, що кожна держава-учасниця має розглянути можливість визнати кримінально караними: випадки, про які йдеться вище, якщо в них бере участь будь-яка іноземна публічна посадова особа або міжнародний цивільний службовець; участь як спільник у вчиненні будь-якого злочину, визнаного таким відповідно до ст. 8 цієї Конвенції; будь-які інші форми корупції.

Про корупційні злочини, а точніше – *«злочини, пов'язані з корупцією»*, зважаючи на офіційний переклад українською мовою, згадує Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173), що прийнята 27 січня 1999 р. у Страсбурзі та ратифікована Україною 18 жовтня 2006 р.

Про *«корупційні дії»* згадує Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 174), що прийнята 4 листопада 1999 р. у Страсбурзі та ратифікована Україною 16 березня 2005 р.

Також у Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована Україною із заявами 18 жовтня 2006 р.) зазначається про *«злочини, визнані (визначені) цією Конвенцією»*. Ця конвенція ґрунтується на низці інших важливих міжнародно-правових документів щодо запобігання та протидії корупції (зокрема, це Міжамериканська конвенція про боротьбу з корупцією, прийнята Організацією американських держав 29 березня 1996 р.; Конвенція про боротьбу з корупцією, яка зачіпає посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав – членів Європейського Союзу, прийнята Радою Європейського Союзу 26 травня 1997 р.; Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних комерційних угодах, прийнята Організацією економічного співробітництва та розвитку 21 листопада 1997 р.; Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 27 січня 1999 р., Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 4 листопада 1999 р., Конвенція Африканського союзу про недопущення корупції та боротьбу з нею, прийнята главами держав й урядів Африканського союзу 12 липня 2003 р.; Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р.).

Специфікою КК України є те, що тут не розглядається відповідальність за корупційні злочини в межах якогось окремого розділу його Особливої частини. Таким чином, серед 20-ти розділів Особливої частини цього Кодексу не існує розділу, який би мав назву «Корупційні злочини».

Натомість законодавець застосував неординарний підхід – визначення корупційних злочинів дається у примітці до ст. 45 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям» у розділі IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» Загальної частини КК України. Зумовлено це тим, що саме у цій статті вперше згадується про термін «корупційний злочин» (у зв'язку з вирішенням питань про звільнення особи від кримінальної відповідальності), а отже, з позиції законодавчої техніки існує потреба в його визначенні в межах згаданої кримінально-правової норми.

Корупційними злочинами відповідно до КК України вважаються злочини, передбачені ст.ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені ст.ст. 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368 – 369- 2 цього Кодексу.

Однак у чинному КК України корупційними злочинами не є, по-перше, якісь конкретні види бездіяльності, що підпорядковані меті незаконного отримання прибутку (зловживання владою або службовим становищем ми не враховуємо); по-друге, придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 198), або приховування злочину (ст. 396). Корупційні злочини повністю не збігаються із жодною групою злочинів у національному КК. Це цілком стосується і злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, з якими найчастіше всього ототожнюють корупційні злочини.

Очевидно, що не всі так звані *службові злочини* є корупційними (взяти хоча б перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України), або службову недбалість (ст. 367 КК України)).